

اقتصاد

پیشنهادهای قابل اعمال در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱

منابع

❖ ارانه سازوکار لازم به منظور فروش نفت خام و میعانات گازی به پالایشگاه‌های داخلی به منظور به حداقل رساندن خام‌فروشی در راستای تحقق بند (۱۳) سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی موضوع مقابله با ضربه‌پذیری درآمدهای نفت و گاز درج سهم سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها در ردیف منابع بودجه عمومی (۲۱۰۱۲) و مصارف مرتبط باآن در ردیف‌های مستقل وجداگانه در ارقام بودجه عمومی در راستای تحقق مفاد تبصره (۱۱) ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه

❖ الزام سازمان امور مالیاتی کشور به شناسایی واحدیابی سیستمی مژدیان جدید از طریق اطلاعات مربوط به تراکنش‌های بانکی و ایجاد سازوکار قانونی مبنی بر تکلیف سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به شناسایی و ثبت اطلاعات اشخاص حقوقی فاقد پرونده مالیاتی در «پنجره واحد سازمان امور مالیاتی کشور و اداره کل ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری»

❖ الزام دولت به شناسایی موانع اجرایی طرح جامع مالیاتی و ارانه گزارش آن به مجلس شورای اسلامی و پیش‌بینی احکامی در قانون بودجه ۱۴۰۱ مبنی بر الزام دولت به اجرای کامل طرح از تاریخ معین

❖ حذف اوراق تسویه خزانه و استفاده از اوراق بدهی در قانون بودجه در اجرای جزء (۳) بند «ت» ماده (۸) قانون برنامه ششم توسعه

❖ جایگزینی سایر انواع اوراق با اسناد خزانه اسلامی و اختصاص منابع حاصل از فروش اوراق صرفا برای اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با تأکید بر رعایت سقف تعیین شده در قانون برنامه ششم توسعه

❖ پیش‌بینی واقع‌بینانه ردیف‌های منابع عمومی دولت و حذف ردیف‌های فاقد عملکرد طی سنوات اخیر

❖ اجتناب از درج عدد «یک» در جداول و پیوست‌های قانون بودجه سنواتی به استثنای موارد مربوط به ارقام دوبار منظور شده

❖ اعطای اختیارات مرتبط با مبولدسازی دارایی‌های دولت به شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها

❖ به‌ویژه در فروش و فیروش و تبدیل به احسن کردن دارایی‌های دستگاه‌های اجرایی

❖ پیش‌بینی برخی ردیف‌های درآمدی در قالب درآمد استانی و حسب مورد اختصاص تمام یا قسمتی از آن به استان ذی‌ربط به منظور ایجاد انگیزه در وصول و افزایش درآمدهای استانی برای تأمین اهداف مقنن در توسعه استان‌ها

❖ حذف مجوزهای دریافت سود از محل سپرده‌گذاری منابع عمومی دولت توسط تمامی دستگاه‌های اجرایی

❖ تعیین تکلیف مانده وجوه اداره‌شده سنواتی نزد بانک‌های عامل و صندوق‌ها

مصارف

❖ الزام دولت به اولویت‌بندی پروژه‌های نیمه‌تمام، راکد و رها شده، اعم از منابع بودجه‌ای وغیربودجه‌ای و ارائه گزارش آن منضم به لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ به مجلس شورای اسلامی

❖ اجازه تغییر کاربری طرح‌های استانی توسط شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان به منظور استفاده بهینه از طرح‌های نیمه‌تمام، راکد و بلااستفاده سایر دستگاه‌های اجرایی

❖ ممنوعیت شروع طرح‌های جدید استانی به استثنای طرح‌هایی که با پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور به تصویب هیات وزیران می‌رسد.

❖ ایجاد سازوکار قانونی مناسب برای تسریع در تسویه تعهدات و بدهی‌های دولت به صندوق‌های بانزشستگی از جمله واگذاری سهام شرکت‌های دولتی، اموال دولتی یا اوراق تسویه خزانه‌داری کل کشور برای شرکت‌های زیرمجموعه آنها

❖ اصلاح قانون نحوه هزینه کردن اعتباراتی که به موجب قانون از رعایت قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات عمومی مستثنی هستند مصوب ۱۳۶۴ (اعتبارات خارج از شمول)

❖ اصلاح قانون نحوه اعمال نظارت بر کاهش هزینه‌های غیرضرور و جلوگیری از تجمل‌گرایی مصوب سال۱۳۷۰ به منظور رفع خلاهای قانونی آن

❖ با توجه به این‌که برخی حساب‌های بانکی در دستگاه‌های اجرایی براساس احکام دادگاه یا بابت تسهیلات دریافت شده از بانک‌ها، مسدود شده و به‌رغم درخواست دستگاه اجرایی برای بستن حساب‌های مذکور، بانک‌های عامل از بستن آن حساب‌ها خودداری می‌کنند، در این خصوص پیشنهاد می‌شود سازوکار اجرایی در قوانین و مقررات مربوط برای انتقال تعهدات دستگاه اجرایی دریافت‌کننده تسهیلات یا طرف رأی دادگاه، از حساب بانکی متعهد شده به حساب همان دستگاه اجرایی نزد بانک مرکزی پیش‌بینی شود. ❖

یارانه پنهان پرداختی دولت مربوط به گاز طبیعی با ۹۸۰ هزار و ۳۵۹ میلیارد تومان است که بالاترین حد پرداخت یارانه پنهان در سال گذشته را به خود اختصاص داده است. دولت در حوزه برق ۱۲ هزار و ۱۵۰ میلیارد تومان و آب و ۷۸۵۰ میلیارد تومان یارانه پرداخت کرده است.

ارزهایی که بازنگشت

طبق گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۹، پرداخت هرگونه جایزه و مشوق صادراتی برای صادرکنندگان منوط به حصول اطمینان از برگشت ارز حاصل از صادرات کالا و خدمات به چرخه اقتصاد کشور بر اساس دستورالعمل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است. بانک مرکزی طی نامه مورخ ۹۹/۲/۶ وفق تصمیمات اعضای کمیته موضوع ماده (۲) مصوبات چهاردهمین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی (شامل وزرای نفت، صنعت، معدن و تجارت، امور اقتصادی و دارایی، معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور و رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)، «بسته سیاستی نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۹۸ و نحوه رفع تعهد ارز صادراتی سال ۹۷ صادرکنندگان» را برای سال ۹۹ تمدید کرده است. شرایط ذی‌نفعان، میزان و نحوه بهره‌مندی از هر یک از موضوعات حمایتی و تشویقی صادرکنندگان کالا و فرآیندهای اجرایی آن در قالب شیوه‌نامه‌های اجرایی تعیین و توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت (سازمان توسعه تجارت ایران) ابلاغ شده است. بررسی‌هانشان می‌دهد ۶۰۰۰میلیارد ریال جایزه صادراتی با نرخ مالیات صفر برای صادرات تعیین شد اما برخی افراد قانون‌شکنی کردند و بازگشت ارز اتفاق نیفتاد. در جزء یک بند (ک) این تبصره، اعمال هر گونه نرخ صفر و معافیت مالیاتی برای درآمدهای حاصل از صادرات کالا و خدمات به عنوان مشوق‌های صادراتی، منوط به بازگرداندن ارز حاصل از صادرات طبق مقررات اعلامی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به چرخه اقتصادی کشور شده‌است. در اجرای تبصره (۲) ذیل بند (۱) مصوبات چهاردهمین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی مبنی بر برخورد قضایی با صادرکنندگان غیرنقتهی که ارز حاصل از صادرات خود را به چرخه اقتصادی کشور برنگردانند و احتساب آن در حکم قاچاق ارز، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران طی چهار مرحله اقدام به معرفی تعداد ۱۲۸۳ صادرکننده به مراجع قضایی کرده‌است.

امتناع وکلا و پزشکان از پذیرش پایانه فروشگاهی

طبق گزارش تفریغ بودجه سال ۹۹ دیوان محاسبات ۶۵درصد وکلا و مشاغل پزشکی از ثبت‌نام در سامانه پایانه فروشگاهی امتناع کردند. در بخشی از این گزارش به قانون بودجه اشاره شده و آمده است: بر اساس بند (ز) تبصره (۶)، کلیه صاحبان حرف و مشاغل پزشکی، پیراپزشکی، داروسازی و دامپزشکی که مجوز فعالیت آنها توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان نظام پزشکی ایران یا سازمان نظام دامپزشکی و سازمان دامپزشکی ایران صادر می‌شود و کلیه اشخاص شاغل در کسب و کارهای حقوقی اعم از وکالت و مشاوره حقوقی و خانواده مکلف بوده‌اند از ابتدای سال ۱۳۹۹ از پایانه فروشگاهی استفاده کنند. دیوان محاسبات در گزارش تفریغ بودجه راجع به این بخش بیان می‌کند: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مفاد حکم این بند را در تاریخ۱۳۹۸/۴/۲۵ به تمامی دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی ابلاغ و نظارت بر روند اجرای آن را به دانشگاه‌های مذکور محول کرده‌است. در بخشنامه مورخ ۱۳۹۹/۸/۱۴ معاونت حقوقی و امورمجلس قوه قضاییه نیزموضوع استفاده وکلا و دادگستری از پایانه‌های فروشگاهی تحت عنوان تکلیف، مورد تأکید قرار گرفته است. سازمان امور مالیاتی کشور به منظور ایجاد هماهنگی برای اجرای بند (ی) تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور، در تاریخ۱۳۹۸/۱۰/۲۸ تقاهم‌نامه‌ای با سازمان نظام پزشکی کشور منعقد کرده و بر اساس آن، در سال ۱۳۹۹ راه‌اندازی و استفاده مشمولان حوزه درمان از پایانه فروشگاهی، پیگیری شده است. نتایج بررسی‌ها بیانگر آن است که از تعداد ۱۵۵ هزار و ۵۷۲ نفر مشمولین شناسایی شده، صرفا تعداد ۵۴ هزار و ۴۹۰ نفر معادل ۳۵ درصد مشمولین در سامانه مالیاتی ثبت‌نام کرده‌اند، همچنین ۱۰۱ هزار و ۸۲ نفر نیز ثبت‌نام نکرده‌اند که ۶۵ درصد می‌شود. لازم به توضیح است انجام ثبت‌نام مذکور به منزله استفاده از پایانه‌های فروشگاهی نیست.

یارانه به ثروتمندان

دیوان محاسبات گزارش داد بیش از ۲۳ میلیون نفر از سه‌دهک بالای درآمدی شناسایی شده‌اند اما به سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها برای قطع یارانه اعلام نشده‌است. طبق جز یک قانون بودجه سال ۹۹، وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی موظف است با استفاده از همه بانک‌های اطلاعاتی در اختیار و براساس معیارها و ضوابطی که توسط این وزارتخانه تعیین می‌شود نسبت به شناسایی و حذف سه دهک بالای درآمدی از فهرست یارانه‌بگیران با ارائه دلیل و مدرک به افراد، اقدام کند. نتایج تفریغ بودجه نشان می‌دهد وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی در اجرای حکم این بند و ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی آن، نسبت به شناسایی سه دهک بالای درآمدی یارانه‌بگیران از طریق پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان به شرح زیر اقدام کرده‌است. در حال حاضر ۷۶ میلیون ۸۵۵ هزار نفر یارانه‌بگیر ثبت شده که از این میزان ۲۳ میلیون و ۳۳ هزار نفر یارانه‌بگیر سه دهک بالای درآمدی شناسایی شده‌اند که البته به سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها اعلام نشد. بر این اساس بیش از ۱۲ هزار و ۵۷۶ میلیارد تومان یارانه به سه دهک بالای درآمدی اختصاص یافت.

ریزش بازار و تزریق سرمایه

تاخیر و تعلل ۳ماهه شورای‌عالی بورس در تصویب تزریق مبلغ ۱۵۰۰ میلیارد تومان از محل منابع صندوق توسعه ملی به صندوق تثبیت بازار سرمایه و عدم اتخاذ تصمیم در استفاده از منابع حاصل از کارمزدهای وصول شده مربوط به خرید و فروش سهام در سال ۱۳۹۹ (مبلغ ۲۶/۰۰۰ میلیارد تومان) در ساماندهی و حمایت از بازار سرمایه از مصادیق ترک فعل بوده است.

استخراج غیرمجاز

سهم ایران از مجموع ظرفیت استخراج رزمرازها (و به طور خاص رزمراز بیت‌کوین) حدود ۱۰درصد از ظرفیت کل دنیا بوده که تقریباً معادل ۲۰۰۰ مگاوات، معادل ۳درصد ظرفیت عملی تولید برق نیروگاه‌های کشور (۲۰۵/۶۴ مگاوات) است. از مجموع این مقدار، تعداد ۵۰ هزار (با ظرفیت حدودی ۲۰۹ مگاوات) به صورت مجاز فعالیت می‌کنند. همچنین تعداد ۵۱۴۴ مرکز غیرمجاز استخراج رزمراز (با مجموع ظرفیت ۶۰۷ مگاوات) تاکنون در تمام استان‌های کشور کشف و جمع‌آوری شده‌اند. مابقی مراکز غیرمجاز کشف‌نشده نیز با ظرفیت حدودی ۱/۱۸۴ مگاوات متاسفانه همچنان به صورت غیرمجاز در حال فعالیت هستند.

سنگین نقدینگی، ۴۶درصد نقدینگی سال گذشته بوده‌است. جزئیات پرداخت یارانه‌های پنهان حاکی از آن است که سال۱۳۹۹، ۲۰۲هزار و ۷۶۵میلیارد تومان بابت کالاهای اساسی یارانه پرداخت شده‌است. از سویی ۴۰۰هزار و ۵۶میلیارد تومان یارانه بابت پنج فرآورده اصلی و سوخت‌هوایی پرداخت شده است. دیگر

میزان یارانه پنهان در سال گذشته

گزارش اخیر دیوان محاسبات از تفریغ بودجه۱۳۹۹ از آمار تازه‌ای رونمایی کرده که در مقایسه با وضعیت منابع در سایر بخش‌ها قابل تامل است. رقم یارانه پنهان زمانی قابل‌تامل‌تر می‌شود که نشان می‌دهد ۲/۵ برابر بودجه عمومی دولت در سال‌گذشته یارانه پنهان پرداخت‌شده و در مقایسه با حجم

گزارش تفریغ بودجه سال گذشته برای اولین بار ۴ ماه زودتر از موعد مقرر منتشر شد تا مبنایی برای تدوین بودجه سال آینده باشد

جمع و تفریغ بودجه ۹۹

❖ دوشنبه هفته جاری بود که مهرداد بذریاش، رئیس دیوان محاسبات کشور با حضور در مجلس شورای اسلامی گزارش تفریغ بودجه سال گذشته را ایراد کرد. بذریاش در این باره توضیح داد، این گزارش شامل حسابرسی بیش از ۳۷۰۰ دستگاه اجرایی، بررسی و تلیفیک بیش از ۶۸۰۰ گزارش حسابرسی و عملکرد تبصره‌های ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور، بررسی گزارش‌های تفلیقی تعداد ۲۷۲ تبصره، بند و جزء در کارگروه فنی و حقوقی، گزارش تفریغ ماده واحده و تبصره‌های ذیل آن است که در ۷۶۲ صفحه تهیه شده و در هیات عمومی دیوان محاسبات کشور به تصویب رسیده است. شایان ذکر است گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور برای نخستین بار، چهار ماه قبل از موعد مقرر قانونی تهیه و در ۳۱ شهریور سال ۱۴۰۰ به مجلس شورای اسلامی ارسال شد.

گروه اقتصاد

جزئیات وام‌هایی که پارسال پرداخت نشد

در شرایطی که در قانون بودجه، پرداخت ۱۰۰ هزار فقره تسهیلات به بانک‌ها برای توسعه نیروگاه پنج کیلوواتی خورشیدی تکلیف شد اما بانک مرکزی فقط سهمیه نیمی از این مقدار را به بانک‌های عامل معرفی کرد. پنج بانک دولتی سال ۹۹ با وجود داشتن تکلیف پرداخت ۵۰ هزار فقره تسهیلات فقط ۴۹ فقره تسهیلات به مبلغ ۲/۴۵ میلیارد تومان پرداخت کردند. بر همین اساس به استناد گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۹، همه بانک‌های موضوع این قانون تنها کمتر از ۰/۵ درصد از تکلیف قانون بودجه را انجام داده‌اند و بررسی دیوان محاسبات بیانگر عدم تحقق کامل اهداف مدنظر قانونگذار در این بند از قانون بودجه است. یکی از دلایل روند کند توسعه انرژی تجدیدپذیر در ایران مساله سرمایه‌گذاری است. بر همین اساس مطابق جزئیات بند ه تبصره ۱۶ قانون بودجه سال ۱۳۹۹، بانک مرکزی مکلف است از طریق بانک‌های عامل نسبت به اختصاص مبلغ ۵۰۰۰ میلیارد تومان از محل منابع سپرده‌های قرض الحسنه و جاری بانک‌ها برای پرداخت ۱۰۰ هزار نیروگاه خورشیدی پنج کیلوواتی جمعاً به میزان ۵۰۰ مگاوات در روستاها و حاشیه شهرها و مناطق محروم به ازای هر نفر تسهیلات ۵۰ میلیون تومانی با بازپرداخت ۶۰ ماه و نرخ سود ۴ درصد اقدام کند. گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۹ بیانگر آن است که بانک مرکزی در خرداد ماه سهمیه بانک‌ها را به منظور پرداخت این تسهیلات ابلاغ کرده است و پنج بانک تجارت، صادرات، ملی، ملت و سپه هرکدام مکلف به پرداخت ۱۰ هزار فقره تسهیلات با شرایط عنوان شده شده‌اند.

تسهیلات، آب رفت

براساس بند ز تبصره ۱۶ قانون بودجه سال ۱۳۹۹، بانک مسکن موظف بود با استفاده از منابع حاصل از بازگشت اقساط مسکن مهر، تعداد ۴۰ هزار فقره تسهیلات مسکن به بازنشستگانی که حداقل پنج سال از بازنشسته شدن آنها گذشت و در ۱۰ سال گذشته خود و همسرشان فاقد واحد مسکونی بوده و همچنین از تسهیلات خرید یا ساخت مسکن استفاده نکردند، بدون نیاز به سپرده‌گذاری پرداخت کنند. در همین راستا گزارش تفریغ بودجه سال۱۳۹۹، هیات وزیران در جلسه‌ای به تاریخ ۱۱ خرداد سال۱۳۹۹، به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور، آیین‌نامه اجرایی این بند را تصویب و ابلاغ کرده است. همچنین وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در اجرای آیین‌نامه مذکور، نسبت‌های مربوط به پرداخت تسهیلات موضوع این بند را به بانک مسکن اعلام کرده است. به استناد گزارش دیوان محاسبات بانک مسکن پس از دریافت نامه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی اقدامی برای اعلام مراتب به صندوق‌های بازنشستگی نکرده بنابراین تسهیلاتی از محل این بند در سال ۱۳۹۹ پرداخت نشده است. براساس گزارش تفریغ بودجه سال۱۳۹۹، اهداف قانونگذار در قالب بند (ز) تبصره ۱۶ قانون بودجه این سال محقق نشده‌است. کل منابع حاصل از اقساط بازگشتی مسکن مهر در سال ۱۳۹۹، رقم ۵/۸۶ هزار میلیارد تومان بوده که از این مقدار ۵/۴ هزار میلیارد تومان معادل ۸۶درصد از این مقدار صرف پرداخت تکالیف شده‌است و ۱۳درصد دیگر صرف پرداخت تکالیف نشده است.

وصول مطالبات مالیات؛ ۵ درصد

طبق گزارش دیوان محاسبات فقط ۵ درصد مطالبات مالیاتی سال ۹۹ از اشخاص حقیقی و حقوقی وصول شده است. بر اساس گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۹، سازمان امور مالیاتی مکلف بوده است در سال ۱۳۹۹، نسبت به تعیین تکلیف مطالبات مالیاتی دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی تا پایان سال ۱۳۹۹ اقدام و حداقل (۳۰درصد) این مطالبات را وصول و به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز کند. نتایج بررسی‌ها بیانگر آن است که از ۲۱۳ هزار و ۷۰۳ میلیارد تومان مطالبات مذکور، حدود ۵درصد مطالبات، معادل ۱۰هزار و ۸۶۷ میلیارد تومان آن وصول و به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز شده است. دولت دوازدهم مالیات بر خانه و خودروهای لوکس را اجرا نکرد و مالیاتی از این محل به خزانه واریز نشده است.

بذریاش، رئیس دیوان محاسبات کشور گزارش تفریغ بودجه ۹۹ را در مجلس قرائت کرد.